

קדושת הדיבור על ידי שמירת הלשון שלא יפרוץ שתי החומות - השיניים והשפתיים!

|| הרה"ג ר' פנחס פרידמן ||

ביאור נפלא אמר על כך כ"ק אדמו"ר מרן רבי יהושע מבעלזא ז"ל, על פי המבואר בזוהר הקדוש (פרשת תזריע מו), כי כמו שמקבל החוטא עונש על דיבור פגום של לשון הרע, שלא היה צריך לדבר והוא כן דיבר, כל שכן שהוא מקבל עונש על דיבורי קודש שהיה יכול לדבר, כגון שהיה יכול להוכיח את העם ולא עשה כן אלא שתק, והנה דברי הזוהר בתרגום ללשון קודש:

"כמו שהעונש של אותו בן אדם הוא בגלל דיבור, משום שפגם לאותה רוח ממלא, שהיא נתקנה כדי לדבר למעלה ולדבר למטה והכל בקדושה, כל שכן אם העם הולכים בדרך עקומה, והוא יכול לדבר אליהם ולהוכיח אותם ושתיק ולא דיבר".

לפי זה מבואר היטב ענין המצורע שמביא שתי צפרים, ושוחטים רק אחת ואילו את השניה שולחים בעודה בחייה על פני השדה, כי ציפור האחת ששוחטים באה לכפר על דיבורים בטלים שלא היה צריך לדבר אותם, לכן שוחטים אותה להורות על מניעת הפטופוט בדברים בטלים.

אולם הציפור השניה שמשאירים בחיים ושולחים אותה על פני השדה, באה לכפר על אדם כזה שהיה בכוחו לדבר לפני ישראל דברי תוכחה ובמקום זה שתק, לכן משאירים אותה חיה ושולחים אותה על פני השדה, לרמז שיכתת רגליו ממקום למקום, וירבה לדבר דברי תורה ותוכחה ללמד את הבריות דרכי ה' ותורתו עכ"ל.

חומת עצם כנגד לשון הרע חומת בשר לדברי תוכחה

מעשה יש לומר כי מטעם זה הקיף הקב"ה בחכמתו את הלשון עם שתי חומות: **"אחת של עצם"** שהם השיניים, **"ואחת של בשר"** שהם השפתיים, כי החומה של עצם הקשה תפקידה לשמור על הלשון שלא ידבר כלל מה שאסור לדבר, ואם יתגרה בו היצר הרע שידבר בלשונו לשון הרע ורכילות, כי אז יחרוק את שניו לסגור בחוזק על לשונו, שישכב במקומו ולא יצא החוצה לדבר מה שאסור לדבר.

אך לעומת זה החומה השניה של בשר הרך שהם השפתיים, היא כנגד דיבורי תוכחה ומוסר שצריך להוכיח את חבירו, כי הן אמת שגם דיבורים אלו צריך לשקול בפלס איך לדבר, שהרי מקרא מלא דיבר הכתוב (ויקרא יט ז): **"הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא"**, ופירש רש"י: **"ולא תשא עליו חטא, לא תלכין פניו ברכים"**.

אולם מכיון שהוא צריך לדבר דברי תוכחה, ואם אינו מדבר הרי הוא נענש בכך כפי שלמדנו מדברי הזוהר הקדוש, על כן הוסיף הקב"ה ללשון חומה של בשר הרך שהם השפתיים, כדי שמצד אחד ישקול בפלס איך לומר דברי תוכחה לחבירו, אבל מצד שני יקל עליו לפתוח את החומה של בשר כיון שהוא מקיים בזה מצות תוכחה.

ויש לומר כי זהו שאמר איוב כשביקש לומר תוכחה לחבריו (איוב ג ו): **"שמעו נא תוכחתי וריבות שפתי הקשיבו"**. כי היות שענין התוכחה

גמרא: הקב"ה הקיף את הלשון עם שתי חומות: "אחת של עצם" הם ל"ב שיניים, "ואחת של בשר", הם השפתיים החומה של עצם היא כדי שיחרוק את שיניו לסגור על לשונו, שלא יתפתה אחר היצר לדבר לשון הרע החומה של בשר היא כנגד דברי תוכחה שצריך לדבר, שגם צריך שמירה שלא יבייש את חבירו ברבים "לעולם יכנס אדם שני פתחים ואחר כך יתפלל", שיפתח את שתי החומות של השיניים והשפתיים

מעשה נראה כי לזה נתכוון רב חסדא באמרו: **"לעולם יכנס אדם שני פתחים בבית הכנסת ואחר כך יתפלל"**, פירוש, כאשר איש ישראל נכנס לבית הכנסת כדי להתפלל בלשונו, מן הראוי שיהיה במדריגה כזו בקדושת דיבורו, עד שיצטרך להיכנס שיעור שני פתחים של שתי החומות השפתים והשיניים, כדי לפתוח את דיבורו שהוא בדרך כלל סגור ומסוגר במנועול ובריה של השיניים והשפתים, ורק אחר כך יתפלל לפני הקב"ה בכלי הדיבור שלא נפגם, כי אז מובטח לו שתתקבל תפלתו בבחינת: **"לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה"**.

ציפור השחווטה לעומת ציפור החיה

אלא שעתה ראוי להתבונן במה שדקדקו חכמינו ז"ל להביא מאמר הקב"ה ללשון: **"ולא עוד אלא שהקפתי לך שתי חומות, אחת של עצם ואחת של בשר"**, והנה מכיון שבחר הקב"ה להגדיר את שתי החומות של השיניים והשפתיים: **"אחת של עצם ואחת של בשר"**, משמע שיש בזה משמעות מיוחדת לשמירת הלשון, הנה כי כן מוטלת עלינו חובת הביאור, מה ראה הקב"ה על ככה להקיף את הלשון דוקא בשתי גדרים אלו: **"אחת של עצם ואחת של בשר"**.

ואחשבה לבאר הענין בזה, על פי מה שכתוב בפרשתנו פרשת מצורע הקרבן שמביא המצורע אחרי שנתרפא מצרעתו (ויקרא יד ג): **"ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע, וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות ועץ ארז ושני תולעת ואזוב, וצוה הכהן ושחט את הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים... ושלח את הצפור החיה על פני השדה"**.

ופירש רש"י הטעם שצוה הכתוב למצורע שיביא צפרים לטהרתו: **"לפי שהנגעים באין על לשון הרע שהוא מעשה פטופטי דברים, לפיכך הוצקו לטהרתו צפרים שמפטפטין תמיד בצפצוף קול"**. אולם לפי זה צריך ביאור, מדוע אם כן צוה הקב"ה לשחוט רק צפור אחת, ואלו את הצפור השניה שולחים בעודה בחיים על פני השדה.

"לעולם יכנס אדם שני פתחים בבית הכנסת"

יומתק לבאר בזה מה ששינו בגמרא (ברכות ח): **"אמר רב חסדא, לעולם יכנס אדם שני פתחים בבית הכנסת ואחר כך יתפלל, שני פתחים סלקא דעתך אלא אימא שיעור שני פתחים ואחר כך יתפלל"**. וכבר האריכו המפרשים לבאר הרמז בשיעור שני פתחים שצריך להיכנס לפני התפלה, פתח אחד בבחינת **"סור מרע"** ופתח השני בבחינת **"עשה טוב"**, ועוד כהנה ביאורים קדושים כל אחד לפי דרכו.

אך לפי האמור יש לומר על פי הידוע, כי כדי שיזכה אדם שתתקבל תפלתו בשמים הוא צריך לשמור על קדושת הדיבור, כי אם יפגום בדיבורו איך הוא יכול להתפלל עם כלי הדיבור שפגם בהם, כמו שפירשו ה"קדושת לוי" וה"חתם סופר" (פרשת מטות) מקרא שכתוב (במדבר פירושו, אם לא יחלל ויפגום בקדושת דיבורו, כי אז יזכה **"ככל היוצא מפיו יעשה"**, שיעשה הקב"ה ככל היוצא מפיו בתפלתו בבחינת (איוב כב כח): **"ותגזר אומר ויקם לך"**.

והנה כאשר אדם שומר על קדושת הדיבור, על ידי שמשתמש עם שתי החומות של השיניים והשפתיים, לסגור על לשונו במנועול ובריה שלא לדבר רק דיבורים של תורה ותפלה, או דברים שהם בבחינת הכנה לתורה וקיום המצוות, כי אז השיניים והשפתיים הם בבחינת שני פתחים הסוגרים ושומרים על לשונו, שלא ידבר בהם שום דיבורים כי אם לתורה ולעבודת ה'; אבל אם אינו נזהר ח"ו בדיבורו, אלא הוא מדבר ככל העולה על רוחו בלי שום מבחן, כי אז השיניים והשפתים אינם בבחינת פתחים, מכיון שהם תמיד פתוחים ופרוצים לכל רוח.

בדרך זו נוכל להבין מה שהתפלל נעים זמירות ישראל (תהלים נא יז): **"אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך"**. נתכוון לומר בכך כי שתי שפתיו שהן החומה השניה של בשר, חתומות וסגורות מאחר שהוא שומר על קדושת הלשון, ולכן ביקש מהקב"ה: **"אדני שפתי תפתח"**, שתפתח את שפתי הסגורות, **"ופי יגיד תהלתך"**, מכיון שאני רוצה להגיד תהלת ה'.

בשבת קודש הבא עלינו לטובה, אנו קוראים בתורה שתי הפרשיות תזריע-מצורע, שעיקר העסק בהם הוא בתורת נגעים, אשר כפי שמגלים לנו חכמינו ז"ל הם באים כעונש על פגם הדיבור בלשון הרע, כמו ששינו בגמרא (ערכין טו): **"כל המספר לשון הרע נגעים באים עליו... אמר ריש לקיש מאי דכתיב (ויקרא יד ב) זאת תהיה תורת המצורע, זאת תהיה תורתו של מוציא שם רע"**.

הנה כי כן דבר בעתו מה טוב להתבונן בענין קדושת הדיבור, לעומת הפגם הגדול בקדושת הדיבור כאשר מדברים דברים שאסור לדבר בהם כלשון הרע ודברים בטלים, שעל כך כבר אמר דוד המלך ע"ה נעים זמירות ישראל (תהלים לד ג): **"מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב, נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה"**.

הלשון מוקף בשתי חומות אחת מעצם ואחת מבשר

נקדים להתבונן באחד מהמאמרים הנפלאים שמצינו בדברי חכמינו ז"ל בענין קדושת הלשון, כמבואר בגמרא (ערכין טו):

"אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן זימרא, מאי דכתיב (תהלים קכ ג) מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה, אמר לו הקב"ה ללשון, כל אבריו של אדם זקופין ואתה מוטל, כל אבריו של אדם מכווץ ואתה מבפנים, ולא עוד אלא שהקפתי לך שתי חומות, אחת של עצם [ל"ב שיניים] ואחת של בשר [שתי שפתיים], מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה".

וביאר המהר"ל ב"חדושי אגדות" (שם) ענין מעלת הלשון שהוא שוכב ולא זקוף כשאר האברים, כי פעולת העמידה והזקיפה היא כאשר אדם עומד ממקומו כדי לעשות איזה מעשה, אבל כאשר אדם שוכב הרי זה מורה שאינו רוצה לפעול אלא לנוח, וזהו שברא הקב"ה את הלשון שיהיה מוטל בתוך פיו ולא זקוף כשאר האברים, ללמדנו שהלשון צריך לנוח תמיד במקומו שלא לדבר כי אם במקום הצורך.

נמצינו למדים מזה יסוד גדול בענין קדושת הלשון, כי אחת מנפלאות הבורא יתברך שמו בבריאת האדם היא, שברא את הלשון שבפיו עם שלשה מצבים מיוחדים המסייעים לו לשמור על קדושת הלשון: א): **"כל אבריו של אדם זקופין ואתה מוטל"**. ב): **"כל אבריו של אדם מכווץ ואתה מבפנים"**. ג): **"שהקפתי לך שתי חומות, אחת של עצם ואחת של בשר"**, דהיינו השיניים והשפתיים השומרים על הלשון.

הנה כי כן כאשר יתבונן האדם וישכיל היצור, כמה חכמה השקיע הקב"ה בכיכול לברוא את הלשון שבפיו כך, שלא יהיה בחוץ אלא מוטל בפנים, שמור וסגור עם שתי חומות של עצם ובשר שהם השיניים והשפתיים, בבחינת חותם בתוך חותם, כדי שיזכור טרם שהוא פוצה את פיו לדבר בלשונו, לחשוב מחשבות מה מותר ומה אסור לדבר, כי אז יתמלא פחד ורעדה שלא לפרוץ שני הגדרות לדבר ח"ו לשון הרע ודברי רכילות.

הוא מצד פתיחת השפתיים, שהן החומה של בשר הרך שצריך האדם לשקול ולפתוח אותם לדברי תוכחה, לכן אמר להם איוב: **"ורייבות שפתי הקשיבו"**, כי אכן שקלתי את דברי לפני שפתחתי את חומת שפתי לומר לכם דברי תוכחה.

המתנה הנפלאה של כח הדיבור

עתה הבה נצלול יחד למים עמוקים לבאר ביתר פנימיות ענין החומה הראשונה של עצם, שהקיף בה הקב"ה את הלשון כדי למנוע ממנו לדבר דברים אסורים, וצריך ביאור מדוע אם כן הקיף הקב"ה את הלשון דוקא עם ל"ב שיניים. ונראה לבאר הענין בזה בהקדם לבאר נושא שכבר נתקשו בו רבים, בענין המתנה הנשגבה שנתן לנו הקב"ה, הלא היא כח הדיבור שלא ניתנה לשום בעל חי מלבד האדם.

ענין זה מפורש בבריאת האדם ככתוב (בראשית ב ז): **"וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה, ויפח באפיו נשמת חיים, ויהי האדם לנפש חיה"**. ומפרש בתרגום אונקלוס: **"והות באדם לרוח ממללא"**, כלומר הנשמה שבאדם היתה לרוח המדברת, וכן פירש רש"י: **"לנפש חיה, אף בהמה וחיה נקראו נפש חיה, אך זו של אדם חיה שבכולן, שניתוסף בו דעה ודבור"**. מבואר מזה שכח הדיבור שבאדם שרשו, ממה שנפח הקב"ה בכיכול באדם נשמת חיים.

אמנם רבים וכן שלמים כבר תמהו על כך, מהו החידוש הגדול בכח הדיבור שנפח הקב"ה באדם, הלא ידוע שכל בעלי חיים מדברים זה עם זה בשפה מיוחדת שברא הקב"ה לכל בעל חי, ואם כי אינם מדברים כל כך ברור עם חיתוך אותיות כבני אדם, אולם מכיון שבסופו של דבר הם מסוגלים לדבר זה עם זה, מהו היחוד בכח הדיבור שברא הקב"ה לאדם יותר מכל בעלי חיים.

אך הביאור אמיתי על כך באופן כללי, כפי שלמדנו מפי סופרים וספרים הקדושים, טרם שניכנס בעובי הקורה לבאר הענין בפרטות, כי היחוד של כח הדיבור שברא הקב"ה לאדם הוא בכך, שנתן לו את היכולת לדבר ממש באותן האותיות ובאותם הדיבורים שהוא עצמו ברא בהם את העולם, שהם ל"ב אותיות התורה שבהם אמר הקב"ה את עשרה מאמרות שנברא בהם העולם.

וזהו שאמר הכתוב: **"ויפח באפיו נשמת חיים, ויהי האדם לנפש חיה"**, כי מבשרי אחזה אלוך שפעולת הנפילה היא מפיו של אדם, אשר משם יוצאים ה' מוצאות הדיבור, וכן הקב"ה נפח בכיכול מפיו אשר משם כח הדיבור באדם נשמת חיים, ועל כך נאמר: **"ויהי האדם לנפש חיה"** - **"לרוח ממללא"** שהוא כח הדיבור שבאדם, אשר שרשו מכח הדיבור בכיכול של הקב"ה, אשר משם נפח באפיו כח הדיבור.

התחדשות הבריאה על ידי עסק התורה

אלא שעדיין נשאר לנו לבאר מדוע באמת ברא הקב"ה לאדם כח הדיבור, כדי שיוכל לדבר ממש עם אותן ל"ב אותיות התורה שנברא בהן העולם. אך הביאור על כך הוא, על פי המבואר בספרים הקדושים כי כמו שברא הקב"ה את העולם על ידי ל"ב אותיות התורה, כן הוא מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית על ידי ל"ב אותיות התורה.

אולם בכל זאת יש הבדל בין בריאת העולם להתחדשות הבריאה בכל יום, כי בשעת הבריאה ברא הקב"ה בעצמו את העולם בכ"ב אותיות התורה שבעשרה מאמרות, אך אחרי שנשלמה הבריאה מסר הקב"ה את הכח לישראל שהם יחדשו את הבריאה, על ידי שהם עוסקים בתורה ותפלה עם ל"ב אותיות התורה, כי בכך

הם מעוררים התחדשות הבריאה למעלה על ידי ל"ב אותיות התורה.

וזהו ששינינו בגמרא (ע"ז ג): **"מאי דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום הששי, מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר, אם ישראל מקבלין את תורת מוטב, ואם לאו אחזיר אתכם לתוהו ובוהו"**. כי אם יקבלו ישראל את התורה, הרי יוכלו להשתמש עם ל"ב אותיות התורה לחדש את הבריאה על ידי דיבורם, אבל אם לא יקבלו את התורה כי אז לא יוכלו לדבר כי אם דברים בטלים, ועל ידי זה לא תתחדש הבריאה אלא הכל יחזור לתוהו ובוהו.

יסוד גדול זה למדנו ממשנתו הטהורה של הרה"ק מאפטא זי"ע ב"אוהב ישראל" (פרשת תולדות ד"ה עקב):

"דהנה אנו אומרים (ברכת יוצר אור שחרית) ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, וידוע דבאורייתא ברא קוב"ה עלמא, וכיון שבריאת העולם היתה על ידי התורה, על כן מוכרח שהחידוש של מעשה בראשית בכל יום, הוא גם כן על ידי התחדשות בהתורה והלכות שמחדשים הצדיקים שבכל דור ודור בכל יום ויום".

יומתק לפרש בזה דקדוק הלשון: **"המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית"**. כי כבר אמרו (ברכות ה): **"אין טוב אלא תורה"**. וזהו הפירוש: **"המחדש בטובו"** - על ידי התורה שנקראת **"טוב"**, מחדש הקב"ה **"בכל יום תמיד מעשה בראשית"**, וזה נעשה על ידי שישראל עוסקים בכ"ב אותיות התורה שנברא בהם העולם.

הנה כי כן יאיר לנו להבין הטעם שנפח הקב"ה את כח הדיבור בתוך האדם, שגם הוא ישתמש ממש עם אותם ל"ב אותיות התורה לדבר בהם, כי התועלת בזה היא כדי שיוכל לקחת חלק נכבד בהתחדשות הבריאה בכל יום, על ידי שיעסק בתורה ובעבודת ה' עם אותן ל"ב אותיות התורה שנברא בהם העולם. וזהו פירוש

רעיון נשגב של הרוקח בענין ל"ב שיניים

יתכן לבאר ענין החומה של ל"ב שיניים, שהם מתחלקים י"ו שיניים למעלה וי"ו שיניים למטה, שהקב"ה הקיף בהם את הלשון שלא ידבר מה שאסור לדבר, על פי מה שהביא בשל"ה הקדוש (פרשת בהעלותך תורה אור אות ט) דבר נפלא בשם הרוקח, לבאר מה שמצינו בשיר השירים שני פסוקים שהקב"ה משבח את כנסת ישראל בענין השיניים, פסוק אחד (שיר השירים ד ב): **"שיניך כעדר הקצובות שעלו מן הרחצה שכולם מתאימות ושכולה אין בהם"**, פסוק שני (שם ו ו): **"שיניך כעדר הרחלים שעלו מן הרחצה שכולם מתאימות ושכולה אין בהם"**.

ומבאר הרוקח כי שני פסוקים אלו הם רמז על עסק התורה ועבודת הקרבנות, כי אפילו בזמן שאין בית המקדש אין העולם קיים אלא על הקרבנות, כמבואר בגמרא (מגילה לא): כי אברהם אבינו שאל מהקב"ה שאמר שימחול לישראל בזכות הקרבנות: **"רבונו של עולם תינח בזמן שביית המקדש קיים, בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם, אמר לו כבר תיקנתי להם סדר קרבנות, כל זמן שקוראין בהן מעלה אני עליהן כאילו מקריבין לפני קרבן ומוחל אני על כל עוונותיהם"**.

לפי זה אומר הרוקח כי מחצית השיניים שהם י"ו, הם כנגד י"ו קרבנות כבשים שהקריבו ישראל כל שבוע, הא כיצד בכל יום מז' ימי השבוע הקריבו ישראל שני תמידים אחד בבוקר ואחד בערב הרי י"ד

הקב"ה נתן באדם כח הדיבור, כדי שיוכל לדבר עם אותן ל"ב אותיות התורה שברא בהם את העולם

"ויהי האדם לנפש חיה", על ידי כח הדיבור מחיה האדם את כל הבריאה עם ל"ב אותיות התורה של"ה הקדוש: ל"ב שיניים הם כנגד ל"ב נתיבות חכמה שיורדים מהמות, כדי שישכיל לדבר רק בחכמה רוקח: י"ו שיניים כנגד י"ו כבשים שהקריבו כל שבוע, עוד י"ו שיניים כנגד י"ו שעולים לתורה כל שבוע

ל"ב מקורות מהראש אל ל"ב שיניים שיש לאדם כפה... ובהו יובן הטעם שבני ישראל לא ידברו כזב, וגם הטעם שעונש הכזב גדול מאד, כי יהפך לו מקור מים חיים לאכזב."

כדי להבין ענין זה נקדים מה שמבואר בספרים הקדושים פעמים אין ספור, שהקב"ה ברא את העולם עם ל"ב נתיבות חכמה שכנגדם נזכרו במעשה בראשית ל"ב פעמים שם אלקים, ומקור דבר זה הוא בספר יצירה (פרק א משנה א): **"בשלשים ושתים נתיבות פליאות חכמה חקק י' ה' צבאות אלהי ישראל אלהים חיים ומלך עולם אל שדי רחום וחנון רם ונשא שוכן עד מרום וקדוש שמו וברא את עולמו"**.

ומפרש בספר "שערי אורה" (השער השישי): **"ותמצא במעשה בראשית ל"ב פעמים כתוב שם אלהים כנגד ל"ב פליאות חכמה"**. ומפרט שם כל ל"ב שמות אלקים, שהראשון שבהם הוא שם אלקים שנזכר בפסוק (בראשית א א): **"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ"**,

והאחרון שבהם הוא מה שנזכר בסיום מעשה בראשית (שם שם לא): **"וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד"**.

והנה מבואר בספר יצירה (פרק א משנה ב) ביאור החשבון של ל"ב נתיבות חכמה שבהם ברא הקב"ה את עולמו, על פי מה ששינינו במשנה (אבות פ"ה מ"א): **"בעשרה מאמרות נברא העולם"**. והנה עשרה מאמרות אלו אמר הקב"ה על ידי ל"ב אותיות התורה, נמצא שהעולם נברא על ידי ל"ב אותיות התורה עם עשרה מאמרות, שהם ביחד ל"ב נתיבות פליאות חכמה, כנגד ל"ב שמות אלקים שנזכרו במעשה בראשית. ויש לומר כי מטעם זה פתח הקב"ה את התורה באות ב' של **בראשית** וסיים באות ל' של **לעיני כל ישראל** שהם אותיות ל"ב, לרמז על ל"ב נתיבות חכמה שבהם נברא העולם.

מעתה נשכיל להבין גודל הפגם שפוגם האדם כאשר הוא מדבר דברים אסורים, שהרי הוא משתמש עם ל"ב אותיות התורה שנברא בהם העולם לדבר דיבורים שאסרה תורה, ואחרי שפגם בהם ולכלך אותם במוצאות פיו, איככה יוכל אחר כך להשתמש בהם כדי לחדש את הבריאה, ומטעם זה צוה הקב"ה להוציא את המצורע מחוץ לשלש מחנות, כדי לרמז שעל ידי שפגם בכ"ב אותיות הדיבור, שוב אין לו חלק ונחלה בהתחדשות הבריאה ולכן ישב בדד מחוץ למחנה.

הנה כי כן הרווחנו להבין נפלאות מעשי ה', שהקיף את הלשון עם החומה הראשונה של עצם, שהם ל"ב שיניים המקבלים הארה מן ל"ב נתיבות החכמה היורדים מהמות, כי בכך לימד אותנו הקב"ה לקח נשגב בקדושת הדיבור, שכל פעם שנרצה להשתמש עם הלשון לדבר דיבורים, יעמוד לפנינו חומת ל"ב שיניים שכנגד ל"ב נתיבות חכמה, כדי שנזכור החובה המוטלת עלינו לחדש את הבריאה עם אותן ל"ב אותיות התורה שבתוך עשרה המאמרות שנברא בהם העולם.